

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Фещур Р.В., Самуляк В.Ю., 2008

Розглянуто підходи щодо трактування сутності управління підприємством, розвиток підприємства та управління розвитком підприємства, уточнено їх значення та економічний зміст. Описано проблеми управління вітчизняними підприємствами та розглянуто стан вітчизняного машинобудування.

In the article approaches are considered in relation to interpretation of essence of management an enterprise, development of enterprise and management development of enterprise, their value and economic maintenance is specified. The problems of management domestic enterprises are described and the state of domestic engineer is considered

Постановка проблеми. Характерною ознакою наших днів є процес глобалізації, внаслідок якого стираються межі регіонів та кордони країн, утворюється єдиний взаємопов'язаний ринковий простір. За таких умов розвиток машинобудівних підприємств залежить вже не стільки від внутрішніх можливостей, скільки від впливів ринкового оточення. Швидкі зміни зовнішнього середовища вимагають швидких реакцій підприємства – одна із найістотніших умов стійкого розвитку системи. Такі зміни зумовлюють виникнення ряду проблем при управлінні розвитком машинобудівних підприємств. Фактом є те, що для вітчизняного машинобудування характерною є низька корпоративна культура управління. Більшість функціональних систем управління підприємствами, що утворились у роки адміністративно-командної економіки, перестали відповідати вимогам сьогодення. Науковці-економісти та керівники підприємств вважають, що удосконалення системи управління підприємствами є основною задачею у цій ситуації [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інформаційних джерел, які розкривають різноманітні аспекти розвитку ефективного управління промисловими підприємствами, дають підстави стверджувати, що проблема забезпечення стійкості функціонування промислових підприємств у сучасних умовах вимагає подальшого опрацювання, а цілісна концепція ефективного управління машинобудівними підприємствами в умовах нестабільного розвитку економіки недостатньо розроблена. Серед авторів, які значну увагу приділяють теоретичним засадам менеджменту, варто згадати таких зарубіжних: І. Ансофф, Х. Алфорд, М. Альберт, П. Друкер, М. Нортон, Д. Ньюстром, С. Пуртова, С. Смирнова, А. Файоль, Ф. Хедоурі [19, 21, 25], а також вітчизняних: В. Акулов, О. Ареф'єва, Д. Баркан, В. Денісов, В. Єфремов, О. Коренков, Д. Коноков, О. Кузьмін, В. Лісепкін, В. Пономаренко, Ю. Порошин, А. Смолкін, І. Семенков, В. Тарасов, Л. Тарасевич, С. Хамініч, В. Ястремська, В. Яцура [1, 3, 4] та ін., які розглядають проблеми ефективного управління розвитком підприємств у контексті реформування економіки. Теорія розвитку підприємств розглядалась у працях таких учених: А. Абалкін, Ю. Анискін, В. Афанасєв, Е. Євченко, Л. Мельник, М. Мельников, Б. Мильнер, О. Раєвнєєва, В. Рогожин, М. Тодаро, Е. Ясін [5, 6, 16, 20].

Цілі статті. Окреслення дискусійних та невирішених питань загальної проблеми управління розвитком машинобудівних підприємств на підставі аналізу теоретичних досліджень і публікацій, дослідження законодавчої бази та ситуації в машинобудівному комплексі України, а також розроблення рекомендацій щодо удосконалення існуючих методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою сучасного ринкового успіху є конкурентна раціональність, тобто вміння думати і діяти швидше, влучніше і етичніше.

Підприємство як економіко-виробничу систему можна розглядати як об'єднання двох підсистем – керуючої та керованої. Керуюча підсистема (суб'єкт управління) здійснює управлінський вплив на керовану підсистему (об'єкт управління) – виробничий персонал, обладнання, сировину, технології тощо. Зв'язок між підсистемами здійснюється через обмін інформацією: від керуючої до керованої надходить управлінська інформація, а у зворотному напрямку – інформація про виконання раніше отриманих завдань, про стан керованої підсистеми, реакцію на щойно отримані розпорядження тощо. Вплив навколишнього середовища відображається через інформацію про фактори виробництва, кон'юнктуру ринку, законодавчі ініціативи тощо.

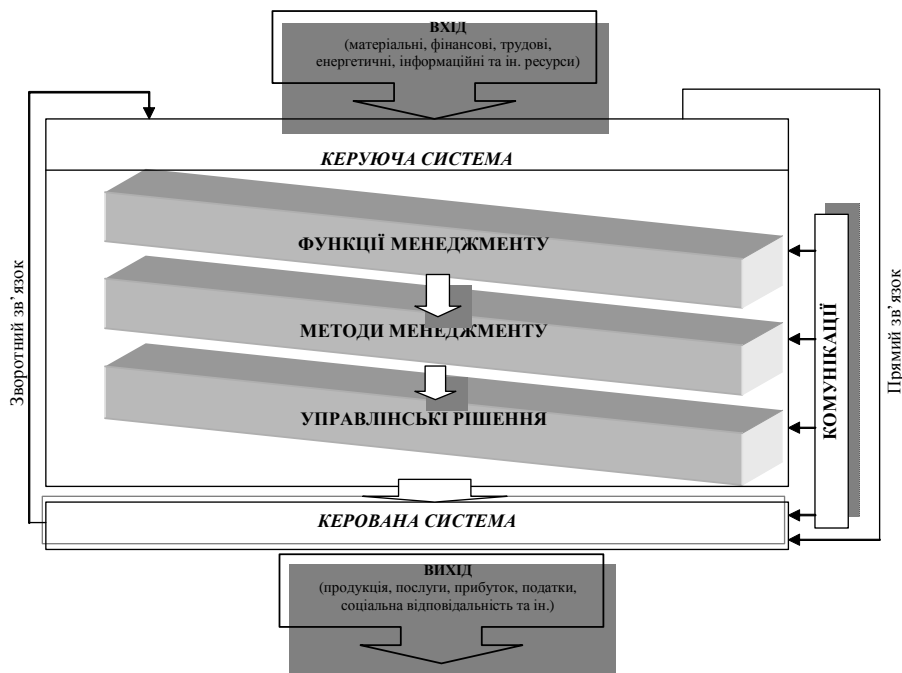

Рис. 1. Графічна модель управління підприємством*

*Складено за [1].

Як видно з рис. 1, процес управління підприємством охоплює чотири послідовні етапи:

- реалізація конкретних функцій менеджменту (управління фінансами, кадрами, поставанням, збутом, підрозділами тощо) через загальні функції менеджменту (планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання);
- формування методів менеджменту як способів впливу керуючої підсистеми підприємства на керовану;
  - формалізація методів менеджменту в управлінські рішення на альтернативних засадах;
  - забезпечення впливу керуючої системи підприємства на керовану на засадах механізмів керівництва (влади, лідерства тощо)[1, с. 54–56].

Режим функціонування системи управління, її організування, способи та методи діяльності задаються передусім такими зовнішніми умовами, як: тип держави, в межах якої функціонує система; тип економіки; наявність ринку, свобод і прав громадян; ступінь розвитку інституцій у суспільстві та ін. З огляду на це підприємства, що існують в межах певної формації, відрізняються способом координування та управління економічною діяльністю, який позначається на формах, структурі, засобах і методах управління. Останнім часом спостерігається процес різкого розмежування функцій володіння та функцій управління капіталом. Тобто, управляють підприємством висококваліфіковані фахівці – топ-менеджери, які не є власниками підприємства, а мотивуються через заробітну плату у прямій формі або частку прибутків [2, с.731–732].

Досліджуючи процес управління підприємством, встановимо сутність категорії «управління» (табл. 1.).

Таблиця 1

Трактування терміна «управління»

ДЖЕРЕЛО	ТРАКТУВАННЯ ТЕРМІНА
Гаврилишин Б.Д. Економічна енциклопедія у трьох томах. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002.	Управління – вплив на процес, об’єкт чи систему для збереження їхньої стійкості або переведення з одного стану в інший відповідно до визначених цілей. С.731.
Дяків Р. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 704 с.	Управління – це елемент, складова виробничих, підприємницьких та інших відносин, що ставлять своїм завданням координувати, погоджувати діяльність людей і трудових колективів щодо організації виробництва матеріальних благ, їх розвитку, реалізації, продажу, споживання
Коломойцев В.Е. Універсальний словник економічних термінів: Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Молодь», 2000. –384 с.	Управління – систематичний вплив на об’єкт (підприємство, організацію або його підрозділи) з метою забезпечення його життєдіяльності, злагодженої роботи і дослідження кінцевого результату. С. 319.
Кузьмін О.С., Мельник О.Г. Основи менеджменту. – К.: Академвидав, 2003. – 414 с.	Управління – цілеспрямована дія на об’єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв’язку зі зміною обставин
Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1998.–704с.	Управління – це процес планування, організування, мотивування і контролю, який є необхідний для того, щоб сформулювати та досягнути цілі організації. С. 38.
Пуртова С.Г., Смирнова С.В. Управление машиностроительным предприятием: Учеб. для машиностр. спец. Вузов. – М.: Высш. школа, 1989. – 240 с.	Управління підприємством – це цілеспрямований, впорядкований вплив органів керівництва, адміністрації підприємства та інших організацій на виробничий колектив з метою ефективного виконання плану економічного та соціального розвитку підприємства. Управління містить: координацію, регламентацію, стимулювання, контроль та оцінку результатів діяльності колективу працівників. С. 5.
Пушкар Р.М., Гарнавська Н.П. Менеджмент теорія і практика: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 490 с.	Управління – функція, вид діяльності, зміст якої складає керівництво підлеглим в організації. С.12.
Стеченко Д.М., Григорович А.В., Дука А.П. Менеджмент. Словниководвідник: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – Хмельницький: Видавництво «Поділля», 2004. – 587 с.	Управління – це вся діяльність, пов’язана з контролем руху ресурсів. Стосовно господарської одиниці в поняття управління включають і всі допоміжні функції, необхідні для ведення бізнесу (див. рис.2.). С.458
Хамініч С.Ю. Управління підприємством на засадах освітнього потенціалу: Монографія. – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – 288 с.	Управління – це сукупність взаємопов’язаних дій, обраних на підставі певної інформації та спрямованих на підтримку чи покращення функціонування об’єкта управління відповідно до поставлених цілей. Управління визначається також як процес вжиття заходів і дій для наближення фактичних результатів діяльності підприємства до бажаного результату. С. 3.
Шагун В.Т. Основи менеджменту: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.	Управління – це механізм для досягнення мети. Управління – це сукупність скоординованих заходів, спрямованих на досягнення визначеної мети. Основна мета управління – створення необхідних умов для реалізації задач організації, координація й узгодження спільної діяльності працівників для досягнення конкретних запланованих результатів. С.8.
Peter F. Drucket. The Educational Revolution. In “Education, Economy and Society”. The Free Press. – N.Y.: Collier-Macmillan Ltd., 1959.	Управління – це особливий вид діяльності, який перетворює неорганізовану юрбу в ефективну, цілеспрямовану й продуктивну групу. Управління як таке є і стимулюючим елементом соціальних змін, і прикладом значних соціальних змін. С.19.

Можна зробити висновок, що в економічній літературі не існує єдиного підходу щодо тлумачення категорії «управління». Більшість авторів відзначають взаємодію суб'єктів та об'єктів управління для досягнення поставленої мети за допомогою відповідно організованої системи управління (рис.2.).

Рис. 2. Система управління

Як зазначає Хамініч С., кожна управлінська дія є процесом, що називається функцією. А кожна з цих функцій управління виникає на основі поділу та спеціалізації праці і являє собою процес, оскільки складається із серії взаємопов'язаних дій. Отже, управління можна розглядати як суму всіх функцій:

$$M1 \rightarrow E_i \rightarrow A \rightarrow PP \rightarrow PP \rightarrow M2 \rightarrow E_i \dots \text{і т.д.}, \quad (1)$$

де M1 і M2 – відповідна мета: перша і друга; E_i – економічна інформація; A – аналіз господарської діяльності; PP – проект управлінських рішень, що приймаються; PP – реалізація рішень [3, с. 13–14].

Гріфін Р. та Яцура В.[4, с. 6–7] стверджують, що незалежно від рівня чи сфери управління менеджмент виконує чотири головні функції: планування й ухвалення рішень, організацію діяльності, лідерство і контролювання (рис. 3)

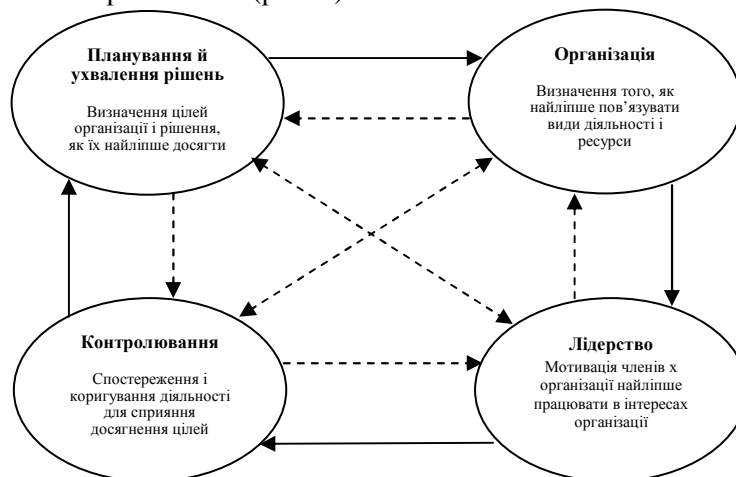

Рис. 3. Модель управління

На підставі дослідження наукових джерел [1, 2, 3, 14, 15, 19, 21 – 25] можна стверджувати, що управління розвитком підприємств – цілеспрямований, систематичний вплив керуючої підсистеми на керовану за допомогою основних функцій менеджменту (планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання) з метою забезпечення розвитку підприємства, як такого, що відповідає поставленим цілям.

Треба наголосити, що рівень розвитку суспільства прямо пропорційний рівню розвитку сфери управління. Необхідність підвищення ефективності економічної діяльності в Україні, становлення і зміцнення ринкових відносин вимагають нової парадигми управління, спеціально підготовлених топ-менеджерів, що здатні організувати соціально-економічні структури і раціонально керувати їх функціонуванням і розвитком [5, с. 94].

Для ефективного управління розвитком системи необхідно чітко розуміти, що мається на увазі під її розвитком. Аналіз наукових публікацій щодо сутності цього терміна показав, що сьогодні не існує єдиного підходу до його розуміння. Різноманітні трактування цього терміна представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Трактування терміна «розвиток»

ДЖЕРЕЛО	ТРАКТУВАННЯ ТЕРМІНА
Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. Управление развитием предприятия: Монография. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2002. – 184 с.	Розвиток – процес, який ґрунтується на результатах науково-технічного досягнення, що сприяє розвитку виробничих сил та задоволення потреб суспільства у товарах високої якості. Процес розвитку безпосередньо пов'язаний із зростанням міри ефективності, покращенням бізнес-процесів чи управління ними, в результаті чого досягнутий кількісний чи якісний приріст корисного результату порівняно з попереднім рівнем
Білодід І., Винник В. Словник української мови. Т. 8. – К.: Вид-во «Наукова думка», 1977. – 927 с.	Розвиток – процес, в результаті якого відбувається зміна якості чогонебудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого.
Гаврилишин Б.Д. Економічна енциклопедія. У 3-х томах.– К.: Видавничий центр «Академія», 2002.	Розвиток – закономірний (незворотний) процес кількісно-якісних змін у межах системи, її перехід у нову якість, досконалішу форму
Дяків Р. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 704 с.	Розвиток – процес руху від нижчого до вищого (до більших досягнень), в результаті чого відбувається зміна якості предмета, явища, діяльності, перехід до новішого, прогресивнішого.
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л, Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587с.	Розвиток екстенсивний – розвиток виробництва за рахунок залучення додаткових ресурсів (матеріалів, техніки, робочої сили, коштів, тощо) та розвиток інтенсивний – розвиток виробництва за рахунок ефективнішого використання наявних ресурсів
Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.	Розвиток – незворотна, спрямована, закономірна зміна системи на основі реалізації внутрішньо властивих їй механізмів самоорганізації.
Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія. – Х.:ВД «ИНЖЕК», 2006.– 496 с.	Під розвитком доцільно розуміти процес формування нової дисипативної структури, виражений у якісній зміні складу, структури і способу (моделей) функціонування системи, який виявляється в лізисній чи кризовій формі і спрямований на досягнення змінюваних глобальних цілей підприємства.
Стеченко Д.М., Григорович А.В., Дука А.П. Менеджмент. Словник-довідник: Навч. посіб. Для студ. ВНЗ. – Хмельницький: Видавництво «Поділля», 2004. – 587 с.	Розвиток – 1) процес, який характеризується як якісними, так і кількісними змінами від простішого до складнішого; 2) процес будь-якого роду змін різноманітних форм матерії. У суспільно-економічному житті розрізняють три типи розвитку: прогресивний, регресивний і стагнаційний. Суспільний розвиток спонукає матеріальне виробництво до постійних змін у всіх сферах діяльності. Ці зміни органічно включають всі інноваційні процеси.
Тодаро М.П. Экономическое развитие: Пер. с англ. – М.:ЮНИТИ, 1997. – 671 с.	Розвиток можна розуміти як багатомірний процес, що включає реорганізацію всієї економічної та соціальної системи

Аналізуючи вищеперераховані наукові джерела [2, 5, 6, 14, 16, 17, 18, 20, 23] можна зробити висновок, що розвиток – це процес змін, перехід від одного стану до іншого, досконалішого порівняно з попереднім станом.

Проблема управління розвитком підприємства є складною та багатофакторною, складається із цілого спектра комплексних задач, які визначають спектр комплексних підходів до її вирішення. У праці [5, с. 96] виділено три основні підходи (рис. 4) до розуміння терміна «розвиток» через:

- вивчення і виділення властивостей систем, що розвиваються;
- формування трактувань цього терміна;
- порівняння поняття розвитку з родинними (у плані наукового пізнання поведінки систем) категоріями.

Рис. 4. Існуючі підходи до розуміння розвитку системи*

*Розроблено за [5].

Л. Мельник [6, с. 20–24] дотримується першого підходу і відзначає, що наявність таких трьох основних властивостей, як незворотність, спрямованість та закономірність, – вирізняють процес розвитку серед інших можливих змін.

Щодо другого підходу до розуміння терміна «розвиток», то погляди вчених дещо розходяться, виходячи з пріоритетності того чи іншого напрямку розвитку системи. Одні пов'язують розвиток лише з прогресом або з ускладненням структури і складу системи. Інші дослідники процес розвитку розглядають тільки як якісні зміни у складі структури системи або як процес адаптації до зовнішнього середовища, яке динамічно змінюється.

Третій підхід до вивчення терміна «розвиток» полягає в його розумінні через порівняння з категоріями близькими за змістом (еволюція, прогрес, зростання тощо).

О. Раєвнева сформувала власний авторський погляд на цей процес, враховуючи усі три підходи до розуміння розвитку системи: під розвитком підприємства розуміється унікальний процес трансформації відкритої системи в просторі і часі, який характеризується перманентною зміною глобальних цілей його існування шляхом формування нової дисипативної (пов'язаної з витратами) структури і переведенням його в новий атрактор (напрямок) функціонування [5, с. 108].

Варто пригадати, що управління є функцією економіко-виробничої системи (підприємства) з вирішення проблем. А якщо проблеми не виникають, то підприємство функціонує та розвивається за сталою, вже виробленою технологією. Управління виникає тоді, коли приймаються рішення при виникненні нестандартної ситуації, наприклад, для розв'язання певної проблемної ситуації встановлюються нові зв'язки між структурними підрозділами підприємства та зовнішніми структурами із подальшою модифікацією організаційної структури.

Необхідно розмежувати поняття нормального та керованого розвитку підприємства. Нормальний розвиток – це процес трансформації підприємства відповідно до прогнозованих змін внутрішнього та зовнішнього середовища у межах складеного плану.

Під управлінням розвитком (керованим розвитком) розуміється процес або підтримки підприємства у плановому напрямку розвитку, або штучної зміни еволюційного вектора розвитку підприємства для досягнення метацільі існування системи – формування адекватного умовам, що стохастично змінюються, рівня конкурентоспроможності і забезпечення тривалої присутності підприємства в економічному просторі національної або світової економіки. При управлінні розвитком підприємства вирішуються два комплексні завдання, а саме: усунення диспропорцій, при відхиленнях від запланованої поведінки підприємства та створення протиріч (диспропорцій) як джерела подальшого розвитку підприємства.

За О. Раєвневою, управлінням розвитком підприємств – усунення протиріч, що виникають на двох рівнях [5, с. 213–216]:

1-й рівень – протиріччя між генетичною схильністю підприємства до розвитку й орієнтирами розвитку;

2-й рівень – протиріччя між сформованою моделлю розвитку підприємства і стохастичними флуктуаціями зовнішнього або внутрішнього середовища, що або змінюють уявлення про образ майбутнього розвитку, або провокують несподівану зміну стадії чи фази циклу розвитку підприємства. У результаті усунення диспропорцій формується новий образ майбутнього розвитку і, отже, змінюється його модель (див. рис. 5)

Рис. 5. Схема контуру управління розвитком підприємства*

*Розроблено за [5].

Критичний огляд існуючих підходів до поняття «управління» та «розвиток системи» дав змогу сформулювати висновок, що управлінням розвитком підприємства – це цілеспрямований вплив керуючої системи на керовану з метою забезпечення процесу переходу від поточного стану підприємства до кращого (досконалішого) порівняно з попереднім станом відповідно до поставлених цілей.

Іншими словами, управлінням розвитком підприємств має на меті переміщення системи з одного стану в інший з новими якісними характеристиками (див. рис. 6.), тоді як управлінням підприємством забезпечує переведення підприємства з початкового стану до стану, який мінімально відхиляється від початкового (перебуває у заданих межах зміни інтегрального показника розвитку підприємства).

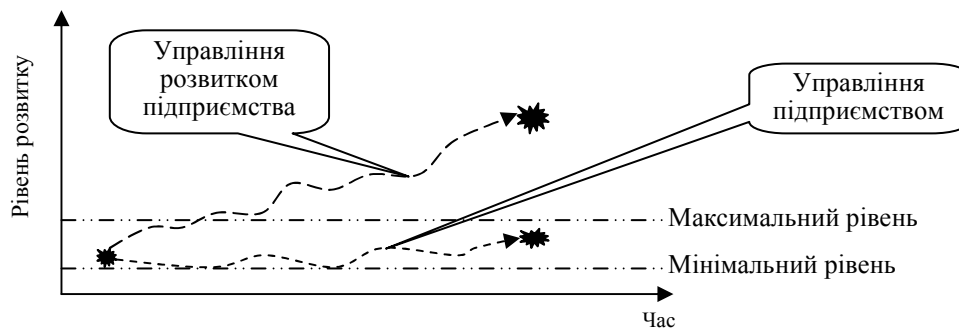

Рис. 6. Управління розвитком підприємства

Управління розвитком машинобудівних підприємств – це управління однією з найважливіших галузей промисловості розвинутих країн світу. А рівень розвитку машинобудування є одним з основних показників економічного і промислового розвитку держави. Виняткове значення машинобудівного комплексу полягає у тому, що він виробляє знаряддя праці як для галузей, що виготовляють засоби виробництва (робочі машини і апарати, верстати, технологічне і силове устаткування, контрольно-вимірювальні прилади, технічні засоби автоматики тощо), так і для галузей, які виробляють предмети споживання (машини для сільського господарства, технологічне устаткування для легкої і харчової промисловості), а також самі предмети споживання (легкові автомобілі, побутову техніку, телевізори, радіоприймачі, відеотехніку, годинники тощо). Крім того, машинобудування виробляє різноманітне устаткування для будівництва, транспорту, зв'язку, торгівлі, спецобладнання для невиробничих галузей, а також продукцію оборонного призначення. Машинобудування має багатогалузеву структуру і характеризується створенням спеціалізованих заводів і галузей, а також є основою для розвитку НТП.

Для машинобудування характерні спеціалізація і кооперування підприємств, бо для виробництва більшості сучасних машин (літаків, комп'ютерів, телевізорів) потрібно десятки тисяч різноманітних деталей. Налагодити їхній випуск на одному підприємстві просто неможливо. Тому машинобудівні заводи часто мають вузьку спеціалізацію (подетальну й предметну). Машинобудівні підприємства повинні мати розгалужену мережу зв'язків з іншими підприємствами, які постачають деталі, сировину. Тобто, кооперування є необхідною формою організування виробництва у машинобудівному комплексі. За даними Держкомстату України у машинобудуванні приріст промислового виробництва у січні–жовтні 2007 р. відносно січня–жовтня 2006 р. становив 46,1% і був найбільшим серед основних видів промислової діяльності [26].

Ланцюгові індекси промислового виробництва машинобудування і промисловості на загал за 2000 – 2007 рр. наведено на рис. 7.

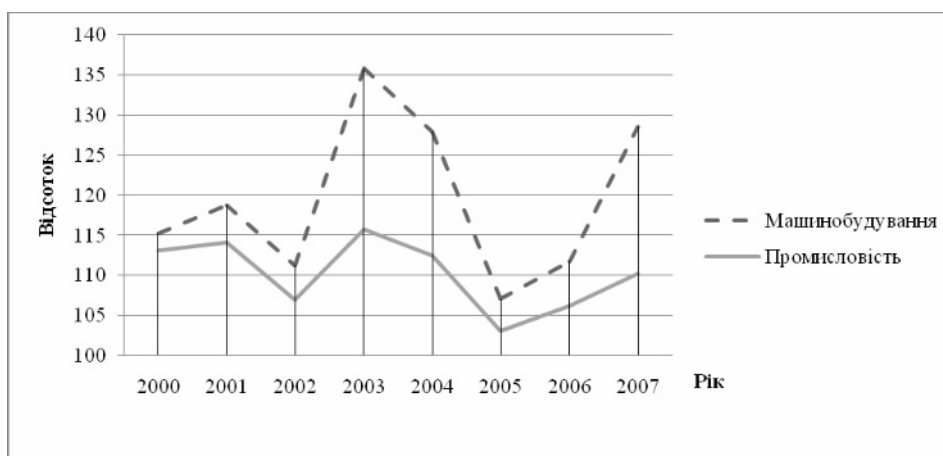

Рис. 7. Індекси промислового виробництва за видами діяльності*

*Розроблено за [26].

Основні проблеми машинобудівного комплексу України пов'язані із необхідністю розвитку економічних зв'язків у постачанні комплектуючих, втратою традиційних ринків збуту продукції, орієнтацією підприємств на випуск продукції військового призначення, технічною відсталістю і низькою, порівняно з міжнародними стандартами, якістю виробів, а також малоефективним управлінням підприємствами (див. табл. 3). Зараз важливо налагоджувати випуск різноманітних комплектуючих деталей усередині країни, урізноманітнювати асортимент і якість продукції, яка необхідна, насамперед, для власного споживання, а також має важливе експортне значення. В розвинених країнах світу машинобудування, як правило, визначає їх експортний потенціал і забезпечує від 32% до 40% всього експорту [7–11].

Таблиця 3

Проблеми вітчизняного управління*

ПРОБЛЕМА	ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОБЛЕМИ
Недостатня кількість менеджерів відповідної кваліфікації	Незадоволена потреба у кадрах вищої ланки управління
Відсутність у підприємств чіткої стратегії розвитку системи управління	Понад 80% підприємств навіть не ставлять перед собою завдання довгострокового планування розвитку власної системи управління
Невміння імпортувати та впроваджувати нові технологічні та інформаційно-управлінські технології	У підприємств немає достатнього досвіду залучення до праці компетентних спеціалістів, а також системного та ефективного використання новітніх технологій
Неналежна мотивація праці управлінського персоналу	Відсутня мотивація використання знань у інтелектуальній еліті; недосконалий механізм оплати праці управлінського персоналу
Слабка орієнтація на формування та використання інтелектуального капіталу підприємств	Технології освіти максимально зорієнтовані на оцінку проблемної ситуації, а не на формування вміння її розв'язати
Відсутність досвіду управлінської роботи при здійсненні ЗЕД, відсутність досвіду співпраці з міжнародними корпораціями	В Україні більшість керівників мають технічну освіту; корпоративна культура нечітко виражена й залежить від керівника, який на інтуїтивному рівні дає їй оцінку і формує програму дій
Низький рівень корпоративної культури	Відсутність клімату соціального партнерства; невміння узгоджувати інтереси власників капіталу, менеджерів і працівників; конфлікт між необхідністю модернізувати управління і традиціями, що у ньому існують
Недостатньо платоспроможний внутрішній ринок та недостатньо розвинута ринкова інфраструктура	Ненадійні та недосконалі механізми залучення інвестицій
Недостатня державна підтримка виробників	Брак коштів, передбачених бюджетом на виконання державних Програм розвитку машинобудування

*Узагальнено за матеріалами [12, 13].

Більшість машинобудівних підприємств України перебувають у стані відродження та реформування, що вимагає висококваліфікованого управління ними.

Висновки. Україна переживає складні процеси становлення соціально орієнтованої ринкової економіки, які потребують дослідження та формування нової ефективної системи управління соціально-економічним розвитком підприємств. Так, перед підприємствами постає значна соціальна місія – їх розвиток сприяє прискоренню економічного розвитку держави, що дає змогу нейтралізувати безробіття та інші негативні явища ринкової економіки та забезпечити ефективний шлях самореалізації людини. Перед державою постає не менш важливе завдання – сприяння

створенню сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку машинобудівного комплексу, який має забезпечити міцні підвалини утвердження України як високорозвинутої, соціально орієнтованої держави ринкового типу.

Окреслені проблеми управління розвитком машинобудівних підприємств є складними та багатофакторними, містять цілий спектр комплексних завдань, методи вирішення яких можуть бути предметом подальших досліджень.

1. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. *Основи менеджменту*. – К.: Академвидав, 2003 – 414 с.
2. *Економічна енциклопедія у трьох томах / Голова редакційної ради Б.Д. Гаврилишин*. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002.
3. Хамініч С.Ю. *Управління підприємством на засадах освітнього потенціалу: Моногр.* – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – 288 с.
4. Гріфін Р., Яцура В. *Основи менеджменту: Підручник / Наук. ред. В.Яцура, Д.Олесевич*. – Львів: БаК, 2001. – 624 с.
5. Раєвнева О.В. *Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія*. – Х.:ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496 с.
6. Мельник Л.Г. *Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник*. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.
7. Берзинь Й. З., Колинина Н. П. *Економіка машинобудівного виробництва*. – М.: Высшая школа, 1988. – 303 с.
8. Карпунин М.Г. *Перестройка й модернізація машинобудівного виробництва: економічний аспект*. – М.: Машиностроение, 1990. – 271 с.
9. Крыжановский Б. Н. *Потенциал машиностроения*. – К.: Наукова думка, 1994. – 351 с.
10. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. *Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник*. – К.: Знання, 1998. – С. 376–392.
11. Романенко В. *Регіональні ринки продукції машинобудування в Україні // Економіка України*. -1996. – № 6. – С. 90-92.
12. Дороніна М.С. *Управління економічними та соціальними процесами підприємства. Монографія*. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. – 432 с.
13. Будзан Б. *Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи*. – К.: Вид. Соломії Павличко «Основи», 2001. – 348 с.
14. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р.Дяківа*. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 704 с.
15. Коломойцев В.Е. *Універсальний словник економічних термінів: Навч. посібник*. – К.: Вид-во «Молодь», 2000. – 384 с.
16. Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. *Управление развитием предприятия: Монография*. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2002. – 184 с.
17. *Словник української мови. Т. 8 / За ред. І. Білодід, В. Винник та ін.* – К.: Наукова думка, 1977. – 927 с.
18. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л, Смовженко Т.С. *Фінансовий словник*. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587с.
19. *Управление машиностроительным предприятием: Учеб. для машиностр. спец. Вузов // Под ред. С.Г. Пуртова, С.В. Смирнова*. – М.: Высш. школа., 1989. – 240 с.
20. Тодаро М.П. *Економічне розвиток: Пер. с англ.* – М.:ЮНИТИ, 1997. – 671 с.
21. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. *Основи менеджменту: Пер. с англ.* – М.: Дело, 1998. – 704 с.
22. Пушкар Р.М., Тарнавська Н.П. *Менеджмент: теорія і практика. Підручник*. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 490 с.
23. Стеченко Д.М., Григорович А.В., Дука А.П. *Менеджмент: Словник-довідник для студ. ВНЗ*. – Хмельницький: Видавництво «Поділля», 2004. – 587 с.
24. Шатун В.Т. *Основи менеджменту: Навч. посібник*. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.
25. Peter F. Druket. *The Educational Revolution*. In “Education, Economy and Society”. The Free Press. – N.Y.: Collier-Macmillan Ltd., 1959.
26. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Держкомстат України.